

urbanfestival – politike prostora

Vprašanja na temo javnosti in javnega prostora se v Zagrebu že od 2001 leta manifestirajo skozi najrazličnejše projekte različnih avtorjev, združenih pod okriljem Urbanfestivala. V letošnjem letu so se različni avtorji petič zapovrstjo na temo Politike prostora ukvarjali s temami problematike privatizacije javnih prostorov, individualizacije družbe in pasivizacije javnosti. Glavni namen UrbanFestivala se osredini na afirmacijo in odpiranje prostorov javne rabe ter večanje aktivne participacije široke javnosti. Mesto lahko s pomočjo tovrstnega festivala izkoristi možnost proizvodnje pozitivnih praks za njegove uporabnike.

Zagreb skozi nove perspektive

Otvoritev festivala je bila 8. septembra 2006 v Travnem na travniku, ki se nahaja na drugi strani Save, s piknikom za vse udeležence. Na notranjem zelenem dvorišču stanovanjskega objekta Mamutice je mesto s pomočjo politične oblasti brez upoštevanja želja prebivalcev začelo graditi cerkveni objekt. Zeleno igrišče so tako spremenili v gradbišče brez kakršnega koli vprašanja prebivalcev. Podobna urbana neskladja so odkrivali avtorji, ki so svoje projekte priredili potrebam in zahtevam lokacije. Namen letošnjega UrbanFestivala je bila predstavitev in uveljavitev umetniških projektov skozi aktivno delovanje v prostoru mesta. Aplikacija intervencij je med 8. in 15. septembrom 2006 odpirala alternativo za delovanje obstoječih ur-

Konferenca na temo izginjanja javnega prostora (foto: Tim Desgraupes)

banih praks, institucij in družbenih odnosov. Vsebine festivala so se umeščale v javni prostor mesta Zagreb, z namenom širjenja področja delovanja izven zidov galerij in gledališč, v katerih se je v dogajanje aktivno vključevala tudi javnost.

Dvodnevna konferenca z naslovom *Javni prostor v menjavi* se je odvila pred samo otvoritvijo UrbanFestivala. Skozi tri tematske bloke se je obravnavalo pomen izginjanja javnega prostora, pozicioniranje vloge javne skulpture v prostoru in analizo modelov in pristopov sodelovanja med različnimi strokovnjaki in javnostjo. Na konferenci so svoje poglede na problematiko izginjanja javnega podali arhitekti, urbanisti, umetnostni zgodovinarji, urbani antropologi, psihoanalitiki, teologi, umetniki, politiki in investitorji posameznih objektov.

Intervjuji s prebivalci Mamutice (foto: Tim Desgraupes)

S konferenco se je poskušalo javnosti pokazati možnosti rabe in uporabe javnega prostora skozi konkretne primere in dialoge med različnimi mestnimi akterji. Organizatorji so javnosti in strokovnjake izzvali v razpravah o tehnologizaciji vsakdanjega okolja in spreminjanju naravnih načrtovalskih posegov, o tem, koliko so zelene površine potrebne in kakšne načrte ima mesto z njimi v prihodnosti, kako upravljati z obstoječimi zelenimi površinami, kakšna je vloga skulpture v javnem prostoru in kakšen naj bo odnos do spomenikov, postavljenih brez javnih natečajev.

Namen letošnjega UrbanFestivala je bila predstavitev in uveljavitev umetniških projektov skozi aktivno delovanje v prostoru mesta.

Predavanja so obiskovalce spodbudila k dialogu, včasih v obliki ostre kritike brezizhodnega stanja, drugič kot konstruktivne komunikacije in zbiranja informacij za nadaljnji razvoj prostora. Širok obseg tem je ponujal večplastno obravnavo prostora in družbe v urbanem okolju Zagreba. Konferenca predstavlja dobro izhodišče za reševanja problemov na principu od spodaj navzgor, kjer je osnovno vodilo usmerjeno k lokalnemu aktivizmu in aplikacijam začasnih rešitev na konkretne lokacije.

Lokacije in projekti

ln kaj je imel UrbanFestival 2007 za ponuditi letos? Kakšne so politike prostora v Zagrebu, kako se odziva javnost, kaj ostaja skrito? Zagotovo se eden izmed glavnih razlogov, ki javni prostor privatizira, nanaša na večanje moči kapitalizma in logike nakupovanja. Mesto postaja bojišče interesa kapitala, posameznik ostaja brez možnosti uveljavljanja lastnega mnenja. Njegova vloga se krepi med policami nakupovalnih središč, kjer zaslepljen pred nebitvenimi dobrinami »besno« kupuje nepotrebne reči. Praznina v posamezniku pa se veča, ljudje ostajajo brez besed, nihče nikogar ne posluša.

Radio Mamutica

Projekt Radio Mamutica pretvarja izhodišča kapitalizma in logike blaga; elektromagnetni valovi 87,5 in 108 MHz, sicer piratsko prisvojeni, so bili spremenjeni v tržišče blagovne znamke Ligna. Začasna radijska postaja je spremenila pomen distribucije dobrin, poslušalec ni ostal na pasivni vlogi prejemnika informacij, ampak se je aktivno vključeval v program. Radio Mamutica je odpiral eter javni produkciji z lokacije stanovanjskega objekta Mamutice. Ime ni naključno, saj je asociacija objekta z mamutom več kot očitna. Radijski program je skozi raziskova-

nje vsakodnevnega življenja prebivalcev v objektu Mamutice odpiral javni prostor artikulacije in produkcije želja in potreb prebivalcev. Skozi odprti proces intervencijskega programa so se ustvarjale različne situacije in polja razprav, vse z namenom odpiranja tabuiziranih tem bloka velikega "mamuta".

Spreminjanje stvarnosti

– preimenovanje zagrebških ulic

Na različnih lokacijah trgov in ulic Zagreba je svoje mesto našla urbana intervencija nemške skupine

Reinigungsgesellschaft. Nova poimenovanja ulic in trgov izhajajo iz doživljanja zgodovinskih sosledij, ki se danes doživljajo na poseben način. Koliko ulic je zaradi sprememb sistemov zamenjalo svoje ime? Zakaj torej ne poimenovati vse skupaj znova, ustvariti novo dojetje krajev skozi imena od danes naprej. Prevod Reinigungsgesellschaft lahko dobesedno razumemo kot servis za čiščenje ali preneseno družbeno prečiščevanje stvarnosti. Način njihovega dela temelji na pozitivnem potencialu združevanja različnih družbenih sfer, kjer se na podlagi percepcije prostora oblikujejo odnosi med ljudmi. Projekt Spreminjanje stvarnosti je poziv meščanom, da ustvarijo transparentne meje dojetanja krajev tako danes kot tudi v prihodnosti.

Tramvaj galerija

Vsakdan sodobnega človeka je zasičen z reklamami, ki nas na vsakem koraku opominjajo, kako moramo izgledati, kako živeti, kaj kupovati. Urbana intervencija Jake Primorac uporablja mestni tramvaj za postavitev razstave fotografij urbanega značaja na mestih, ki so namenjena reklamam.

Gesta preprečuje, da bi se javni panoji zadušili pod težo reklamnih napisov, ki so posledica fenomena komercializacije javnega prostora. Kot nasprotje slednjega se projekt Tramvaj galerija osredini na prezentacijo urbanih pokrajin iz vsakdana, ki gledalca preusmerjajo na mestni prostor in ne na komercialne potrebe po nakupovanju.

Čakalnice zavzetja

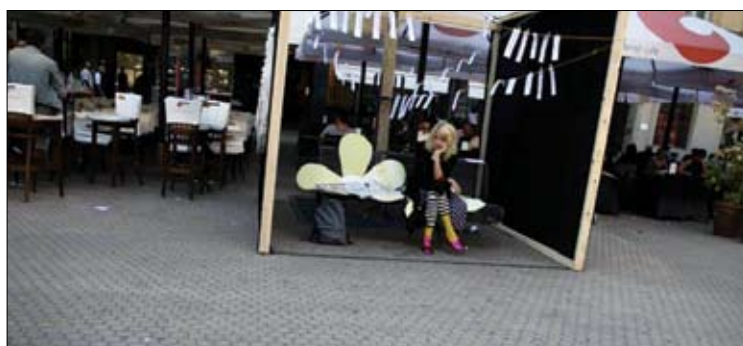
Kolektiv KUD C3 je na treh lokacijah v centru Zagreba postavil instalacijo Čakalnice zavzetja. Skozi projekt se avtorji sprašujejo o kapitalističnem privajanju javne-

Otvoritev UrbanFestivala na travniku pred objektom Mamutice (foto: Tim Desgraupes)

Preimenovanje ulic (foto: Tim Desgraupes)

Čakalnica zavzetja na Cvjetnom trgu (foto: Tim Desgraupes)

Akcija ob Čakalnici zavzetja pri Francoskem paviljonu (foto: Tim Desgraupes)

Projekcija Cargo Sofije (foto: Tim Desgraupes)

letošnji ustvarjalci urbanfestivala

LIGNA (Nemčija) je neodvisna medijska ekipa, ki jo sestavljajo medijski teoretiki Ole Frahm, Michael Hüners in Torsten Michelsen. Člani ekipe ustvarjajo na svobodni in nekomercialni lokalni radijski postaji Freies Sender Kombinat v Hamburgu. Prenos LIGNA Music Boxa se je začel 1995. leta z zvočnimi instalacijami.

REINIGUNGSGESELLSCHAFT (Nemčija) je umetniška skupina, ki deluje na presečišču umetnosti in družbene realnosti. Glavna protagonistka Martin Keil (1968) in Henrik Mayer (1971) oblikujeta skozi projekte nove odnose med ljudmi, saj moderno umetnost razumeta kot katalizator družbenih in političnih procesov.

JAKA PRIMORAC (Hrvaška) je magistra sociologije. Od 2003. leta dela kot znanstvena sodelavka na Oddelku za kulturo in komunikacije Inštituta za mednarodne odnose v Zagrebu.

BADco. (Hrvaška) je skupina ustvarjalcev iz Zagreba. Avtorji dojemajo predstave kot izvedbene stroje, ki se vključujejo v različne kontekste od socialnega, političnega, intimnega, plesnega in splošno umetniškega.

KUD-u C3 (Slovenija) je osnovna iztočnica za prostor, ki se ga razlaga preko zvočno-vizualne predstavitve. Skupina združuje različne predstavitvene medije v enovito sliko, bodisi razstavo, predstavo, spletno stran ali grafično predstavitev.

ga prostora in uporabnika, kjer masovna proizvodnja in zavajanje kupca oblikuje subjekt novega totalitarnega reda. Projekt Čakalnic zavzetja je ustvaril novo strukturo mestne membrane, ki je na treh različnih točkah v Zagrebu prikazala odnose med privatnim in javnim prostorom, ki zaradi kapitalističnega prisvajanja vse bolj izginja. Čakalnica na Cvjetnom trgu je predstavljala prodajalno vrednot, kjer se je na javnem trgu oblikovala intimna avtonomna cona za oblikovanje sodobnih vrednot. Tkalčičeva ulica je s čakalnico Razprodaje postavila ogledalo elitnemu trgovskemu centru Kaptol. Navzven kričeča podoba vabil in popustov je v no-

tranjosti skozi dokumentarni film prikazala prazne vrednote kapitalizma. Na svojstven način se je

oblikoval edini nakupovalni center na svetu, v katerem ni bilo mogoče ničesar kupiti. Modernistična arhitektura Francoskega paviljona ob Študentskem centru predstavlja danes mesto propadanja. Tretja čakalnica na tej lokaciji je z vključitvijo sistema čakalnic mesta predstavljala eno izmed glavnih točk dogajanja v centru mesta.

Ženski vodič skozi Zagreb

Kontinuirani raziskovalno-umetniški projekt Barbare Blasin in Igorja Markovića se je začel že leta 2002. Projekt je sestavljen iz treh korakov, prvi predstavljajo ulične akcije podpisovanja peticij na stojnicah po različnih lokacijah mesta. Po zaključku festivala sledi drugi korak, ki skozi galerijsko postavitvev in prezentacijo monografije odpira pozabljeno zgodovino žensk, njihove biografije in vlogo v ustvarjanju zagrebške zgodovine. Zadnji korak predstavlja predstavitev peticije mestnim

oblastem, z namenom postavitve trajnih spominskih obeležij. Na pot skozi "ženski zemljevid Zagreba" je v času festivala v organizaciji KK Booksa obiskovalce popeljala Iva Čaleta.

Cargo Sofia - Zagreb

Stefan Kaegi je tokrat za prizorišče svojega projekta izbral Zagreb. Predstava, ki smo je bili deležni tudi v Ljubljani, se odvija v bolgarskem tovornjaku, ki namesto blaga prevaža različne zgodbe. Bolgarski tovornjakarji so veljali za cestne kavboje, ki so na vzhod prevažali kavbojke in porno časopise, na zahod pa izvažali bolgarski čaj in zelenjavo.

Ti nomadi mednarodne špedicije so navdih za projekt Cargo Sofia, kjer se tovornjak spremeni v dvorano z velikim oknom, razsvetljava in ozvočenjem. Namesto blaga tovari publiko, ki spremlja svoje mesto skozi drugačno perspektivo; skozi že izdelano scenografijo mesta se je odvila zagrebška zgodba, sedma v nizu Cargo Sofije.

Protest

Performans na Cvjetnom trgu je imel namen spraševanja, do kakšne mere se lahko s protestom mobilizira javni prostor in poruši njegove rituale. Avtorici ekipe BADco Nikolina Pristaš in Ivana Ivković sta s samo akcijo poskušali vstopati v neposredno komunikacijo z mimoidočimi na podlagi reinterpretacije odnosov vsakodnevnne komunikacije javnega trga, ki je danes določen s svojo komercialno in zabaviščno funkcijo. Repräsentacija političnega protesta se skozi akcijo pretvarja v obliko protesta, ki raziskuje moč ustvarjanja.

Osnovna ideja se prevede v vsakega od teh medijev skozi proces dela, vedno v tesni navezavi z ambientom.

BARBARA BLASIN IN IGOR MARKOVIĆ sta skozi projekt predstavila več zagrebških žensk.

STEFAN KAEGI (Nemčija) (1972) je gledališki režiser, ki odkriva teatralnost v vsakdanjem življenju. Študiral je vizualne umetnosti v Zürichu in študij performansa na Fakulteti v Giessenu (Nemčija). V Argentini, Braziliji, Avstriji in na Poljskem je sodeloval z umetniki, ki se ukvarjajo z urbanim kontekstom. Izvedbe projektov so mesto našle na motorističnih turah, avdio sprehodih, pogrebnišnih svečanostih za domače ljubljence in avtobusnih linijah. Skupaj s Helgardom Haugom in Danielom Wetzelom je leta 2000 ustanovil teatersko etiketo Rimini-Protokoll.

MARTIN NACHBAR (Nemčija) je plesalec in koreograf. Svoje teoretične raziskave je objavil v različnih evropskih plesnih in gledaliških časopisih: Etcetera, Brisel, Dance Theatre Journal London in Ballettanz. Šolal se je na School for New Dance Development v Amsterdamu, v New Yorku ter PARTS-u v Bruslju. Leta 2006 je dobil nagrado "Ludwigshafen Choreography Award" za projekt »Ja, ja - der dritte man«.

Protest na Cvjetnem trgu (foto: Tim Desgraupes)

Dérive delavnica

Jochen Roller in Martin Nachbar sta skozi projekt "mnemonic nonstop" raziskovala različne urbane prostore na podlagi »dérive« tehnike, ki so jo uporabljali francoski situacionisti. Dérive govori o alternativnih oblikah premikanja po mestu, kjer se oseba po mestu premika na podlagi različnih konceptov. Ti se lahko izvajajo na različne

načine, na osnovi algoritmov (prva ulica desno, druga levo itd.) ali na manipulaciji s kartami (orientacija na podlagi krojaških načrtov kot urbanih kart). Na tej osnovi se oblikuje nova percepcija mesta, ki odpira prostore na popolnoma drug način doživljanja.

Kamenčki v mozaiku javnega prostora

Civilna iniciativa organizatorja Urbanfestivala pomeni odpiranje problematik (upo)rabe javnega v mestu. Lokalna baza za osvežitev kulture [BLOK] je neprofitna nevladna organizacija, ki producira in organizira inovativne umetniške dogodke z namenom sprememb v javnem prostoru. Projekti temeljijo na vplivu participacije javnosti in izvedbi hibridnih umetniško-raziskovalnih akcij, performansov in instalacij, ki se usmerjajo na teme družbenih fenomenov znotraj urbane strukture mesta. Prav neformalno delovanje izven institucij države odpira ekipi [BLOK]-a možnosti odpora proti dominantnim družbenim praksam v mestu. Program ni zaprt med zidove galerij, ampak se izvaja na krajih, ki so dostopni široki javnosti (trgi, parki, prometna infrastruktura, nakupovalni centri). S tem se umetniška dejavnost vpleta v urbano življenje in vzpostavlja intenzivno komunikacijo prebivalcev z mestom in njegovo infrastrukturo.

Stojnica projekta Ženski vodič skozi Zagreb (foto: Tim Desgraupes)